

PORECLELE DIN MEDIUL ȘCOLAR – ÎNTRE LUDIC ȘI AGRESIVITATE

CORINA CRISTOREANU

Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca
Centrul Universitar Nord Baia Mare, România

Nicknames in schools – Between playfulness and aggression

Abstract: Assigning nicknames has always been a constant of the human spirit, which is genetically set to sanction (in a playful or aggressive way) peers' exacerbated character traits (mainly negative ones).

The object of the present study consists of the nicknames students give each other, but also those which they bestow on teachers in schools from urban and rural areas. The research will lead to the identification of the main (psychological) causes that generate a certain nickname.

I will illustrate my demonstration with a corpus of 150 nicknames, collected through a sociolinguistic survey. In addition, my considerations will be supported by methodology drawn from psycholinguistics, lexicology, pragmatics (linguistic politeness) and functional grammar.

Although nicknames are not considered forms of address with a high degree of aggression, their being given to students (especially to young ones) is a form of intimidating and threatening their *social face*, even more so than in the case of adults. Based on a rich and varied corpus, in this approach I propose to update the information on the studied phenomenon (name-calling), as well as to identify the opportunities of ensuring a positive climate in order to eliminate or minimize any form of verbal aggression.

Keywords: nickname, playful dimension, aggressiveness, school environment.

Preliminarii

Considerații teoretice

Actul atribuirii de porecle este considerat de către specialiști un fenomen socio-cultural și lingvistic prolific pentru anumite medii sociale¹. *Poreclirea* are ca fundament un set de reguli de creare și atribuire, în directă legătură cu contextul în care porecele funcționează. Atribuirea poreclelor are ca scop individualizarea² și constituie un act de *numire neconvențională*³.

¹ Vezi, în acest sens, între altele, Ouerdia (2002: 97).

² Nomeninția antroponimică reprezintă „fenomenul universal de individualizare și identificare a ființelor umane, realizat prin semne lingvistice specializate pentru această funcție” (Ionescu Pérez 2007: 215).

³ „Poreclirea este un tip de deviere de la actul standard de atribuire de nume unei persoane

Produsul actului de poreclire este *porecla*, element denominativ care are următoarele trăsături caracteristice:

– este definită (în acord cu DEX 2000, sv. *poreclă*), ca „supranume dat, de obicei în bătaie de joc, unei persoane, mai ales în legătură cu o trăsătură caracteristică a aspectului său exterior, a psihicului său sau a activității sale”; în alcătuirea ei se pornește de la „o anumită trăsătură fizică, psihică, o poveste, un obicei, un anumit tic verbal” (Zăbavă 2011b: 121);

– aparține *sistemului denominativ popular*;

– este încadrată, alături de supranume, nicknames și pseudonim în categoria *antroponimelor neconvenționale*⁴.

Poreclirea pare a fi un comportament social inofensiv, ludic (Adams 2008: 208)⁵, dar aceasta este instituită, de cele mai multe ori, cu intenția de a ironiza, de a accentua mai ales însușirile negative ale unei persoane (aspect, defect fizic sau moral, tic verbal, nărav) (Felecan, O. 2012: 221).

Când intenția satirică este exacerbată, putem vorbi de *poreclă ca formă de agresivitate verbală*⁶. Aparent, violența fizică este mai gravă decât cea verbală. Totuși, considerăm că și violența verbală poate avea consecințe nefaste pe termen lung, psihicul uman prezentând o vulnerabilitate accentuată la acest tip de agresiune.

Obiectivele studiului

Specificul poreclelor se reflectă și în registrele stilistice caracteristice fiecărei categorii de vârstă (copilărie, preadolescență, adolescență). Stoichițoiu-Ichim (2001: 133) sesizează aspecte definitorii ale adolescenței în ceea ce privește creativitatea lingvistică, susținând că „argoul elevilor și studenților, în general, se caracterizează printr-un pitoresc aparte, în care funcția criptologică este pusă în umbră de creativitatea lingvistică, fantezia și umorul prin care se exprimă spiritul de frondă propriu vârstei”.

Varietatea poreclelor este influențată, în mod direct, atât de creativitatea și inspirația poreclitorului, cât și de contextul în care se produce poreclirea.

În acest sens, suntem de părere (în acord cu Felecan, O. 2015: 275) că cea mai

și ea se explică prin nevoia dublării numelui de către cei din microcolectivitatea sătească. Această nevoie se motivează prin considerarea numelui instituțional drept neadecvat sau insuficient adaptat fondului (fonetico-)lexical al comunității respective” (Felecan D. 2014: 36).

⁴ Definite ca „formațiuni denominative neoficiale paralele și substituibile celor oficiale, care deserveșc interacțiunea socială, mai exact, asigură – în calitate de semne verbale ale funcției adresative – realizarea funcției referențiale / designative a limbajului” (Felecan, D. 2014: 54). Daiana Felecan (2014: 58) a identificat ca produse ale actului de numire neconvențională următoarele categorii antroponimice: porecla, supranumele (individual și de grup), pseudonimul, hipocoristicul și nickname-ul.

⁵ „Nicknaming seems an innocuous, playful social behaviour” (Adams 2008: 208).

⁶ Buss (1961) „identifică trei dimensiuni caracteristice agresiunii: 1) fizică – verbală; 2) activă – pasivă; 3) directă – indirectă. [...] Literatura de specialitate mai face distincția între agresivitatea reactivă – cea prin care se răspunde unei provocări – și cea proactivă, inițiată fără provocări prealabile” (Buss 1961, *apud* Florea 2006: 69).

adecvată perioadă în atribuirea poreclelor o constituie, probabil, anii de școală gimnazială și liceu⁷. Daiana Felecan (2014: 275) surprinde acest aspect – definitiv pentru cei mici – raportat la capacitatea de invenție a poreclelor, afirmând că: „Imaginația copiilor este mult mai dezvoltată, iar porecele inventate sunt un exemplu al atitudinii ludice de a lua în derâdere tot ceea ce nu e congruent cu așteptările lor, tot ceea ce nu se încadrează în grila lor de ierarhizare a valorilor sau de apreciere estetică”.

Ținând cont de aceste considerente, în studiul de față, ne propunem să analizăm, din perspectivă psiholingvistică, lexicologică și pragmatică *porecele din mediul școlar românesc din zona Clujului*, încercând să surprindem mecanismele de atribuire a acestora, precum și cauzele, în speță psihologice, care determină apariția lor. Accentul va fi pus pe mecanismul de funcționare a poreclelor din mediul școlar urban, în comparație cu cel din mediul rural.

Am pornit de la premisa că, deși în rândul elevilor, porecla ia naștere dintr-o joacă, uneori, în special în rândul celor mai mici, atribuirea de porecle poate fi percepută ca o *formă de agresivitate*.

Metodologie și corpus

Corpus-ul utilizat în cercetarea de față este alcătuit din aproximativ 200 de porecle culese de autoare în cadrul unor anchete desfășurate în trei școli din județul Cluj, două din mediul rural și una din mediul urban. Autenticitatea poreclelor a fost verificată prin compararea mai multor răspunsuri ale elevilor din aceeași clasă. Subiecții au fost asigurați de păstrarea confidențialității răspunsurilor date, având în vedere faptul că respondenților nu li s-a cerut să își dezvăluie identitatea.

Am utilizat în culegerea materialului *metoda chestionarului*, aplicat în ancheta sociolingvistică.

Special conceput pentru această investigație, chestionarul a cuprins 19 întrebări, vizând identificarea poreclelor din rândul elevilor, dar și al profesorilor.

Chestionarul a fost aplicat unui număr de 250 de elevi cu vârste cuprinse între 11 și 15 ani. Un set de itemi importanți ai chestionarului vizează, pe de o parte, verificarea cunoașterii poreclelor, atât a celor personale, cât și pe cele ale colegilor, dar și ale profesorilor din școala lor, iar, pe de altă parte, modul în care elevii percep actul de poreclire, aceștia având, în acest caz, două opțiuni de răspuns: porecele – formă de agresivitate verbală sau mod de amuzament (cu referire la dimensiunea ludică).

Subiecții au fost selecționați atât din rândul elevilor, cât și din rândul profesorilor din mediul școlar rural și urban. Au fost cerute și referințe asupra poreclelor existente în mediul de proveniență al celor intervievați.

⁷ „Odată cu prima formă de școlarizare (învățământul primar) și continuând cu sistemele ulterioare de formare profesională, individul socializează și la nivelul atribuirii de nume neconvenționale colegilor, superiorilor ierarhic, subordonaților etc. Vorbitorul a simțit dintotdeauna nevoia de a taxa și la nivelul invenției nominale neoficiale comportamentul semenilor.” (Felecan, D. 2014: 62).

Clasificarea poreclelor analizate

Criterii lingvistice

Criterii sintactice

Hipocoristice

Am constatat că antroponimele neconvenționale preferate de elevi sunt, în special, *hipocoristice*; acestea sunt formate prin:

A. trunchiere:

- afereză: *Beta* (de la *Elisabeta*), *Mona* (de la *Ramona*);
- apocopă: *Alex* (de la *Alexandra* sau *Alexandru*), *Clau* (de la *Claudia* sau *Claudiu*), *Gabi* (de la *Gabriela*), *Lore* (de la *Lorena*), *Miha* (de la *Mihaela*), *Zahăr* (de la *Zaharia*);
- sincopa: *Ala* sau *Andra* (de la *Alexandra*), *Miță* (de la *Mihăiță*).

B. derivare

– cu: sufixe diminutivele *-aș*, *-uș*, *-eș*, *-ică*, *-iță*, de la substantivele comune corespunzătoare: *Bobiță* (de la numele său *Bob*), *Botuleț* (de la numele său *Bot*), *Dănuț* (de la *Dan*), *Lenuța* (de la *Elena*), *Morărița* (de la numele său *Morar*), *Sergică*, *Sergiucică* (de la *Sergiu*), *Vulturaș* (de la numele său *Vultur*);

– cu sufixe augmentative: *-oi*, *-ău*, *-ilă*: *Chircalău* (de la numele său *Chirca*), *Comănilă* (de la numele său *Coman*), *Gângălău* (de la *Gângă*), *Rățoi* (de la numele său *Răță*);

– cu sufixe ale agentului: *-ar*, *-ist*: *Plăcintarul* (are plăcintărie), *Tractoristul* (are un tractor).

Forme de alint:

Bella (de la *Gabriela*), *Bibi* (reduplicare de la *Bianca*), *Budy* (de la *Bogdan*), *Dida* (de la *Denisa*), *Didi* (reduplicare de la numele *Diana*), *Dizi* (de la *Claudîța*), *Miță* (de la *Mihai*), *Nana* (reduplicare de la *Ioana*), *Șoșo* (de la *Sorina*), *Țuți* (formă de alint de la *Alexandra*).

Porecle obținute prin contaminare fonetică și rime:

Albuș (de la numele *Albu*), *Bănuț* (de la *Dănuț*), *Patrocle* (de la *Patricia*), *Cadastru* (de la numele de familie *Calistru*), *Clampău* sau *Clapon* (de la numele său *Clapa*), *Don Borel* (îl cheamă *Dorel*), *Dragon* (de la numele *Drăgan*), *Fluviu* (prenumele lui este *Flaviu*), *Foxi* (de la *Roxi*, *Roxana*), *Gobi* (de la *Gabriela*, *Gabi*), *Goza* (de la *Hoza*), *Greblă* (de la numele de familie *Greblea*), *Holbură* (de la numele său *Horoba*), *Lizduca* (de la *Lizuca*), *Miliția* (de la *Melissa*), *Monta* (de la *Monda*), *Moroșanu* (*Mureșan*), *Plop* (de la *Pop*), *Popcorn* (de la numele de familie *Pocol*), *Roaba* (numele său e *Robu*), *Săivan* (numele de familie e *Săvan*), *Scoica* (numele de familie este *Stoica*), *Sergica* (*Sergiu*), *Bumba* (*Bumb*). *Shelby* (de la *Șerban*), *Tălpici* (numele de familie este *Talpă*), *Tarția* (de la *Tarța*), *Vacian* (de la *Dacian*), *Varela* (numele său este *Varian*), *Varza* (*Varga*).

Porecle obținute prin abreviere:

BAC (inițialele numelui și prenumelui), JB (seamănă cu *Justin Bieber*), PDF (profu' de franceză), PGM (profu' de geometrie).

Criterii semantice

– atribuirea poreclelor pornind de la *particularitățile fizice* ale celor porecliți:

Baba (este în vârstă), *Baba zombi* (slabă), *Babeta cu pălărie* (poartă pălărie), *Bălosu'* (strobește cu salivă când vorbește), *Barba lui moșu'* (are părul alb), *Bărbiță* (are barbă), *Batoză* (e grasă), *Biatu'* (umblă legănat), *Big foot* (este grasă), *Blonda* (are părul blond), *Bobă* (de la boabă, pentru că este mic de înălțime), *Boșca* (e grasă), *Breton* (de la frizură), *Butuc* (e mica și grasă), *Cheliuță*, *Cioara* (este mai bronzat), *Cloșca* (păr mare și roșu), *Crenvurst* (e mai plinuță), *Crețucu* (are părul creț), *Curcubeu* (are păr roșu și se îmbracă în toate culorile), *Dinozaurul* (o consideră urâtă și bătrână), *Dubă* (e gras), *Dubdiță* (e grasă), *Elvis mustăciosu'* (are mustață), *Gaboru'* (este negru), *Gagica* (este frumoasă), *Gălbănare* (este palid), *Gâltan* (are gâtul lung), *Ghiocel* (este plăpând), *Hăzănia* (este urât), *Hipo* (are urechi mici și ascuțite), *Hriba* (din cauza părului), *Husky* (ochii lui au culori diferite precum cei ai câinilor husky), *KFC* (e cam plinuț), *Maimuța* (seamă cu o maimuță), *Mama urs* (este grasă și se consideră o mamă care îi îngrijește), *Manole* (are urechi mari), *Marele Babilon* (e înalt și solid), *Neghi* (de la neghiniță, este mic de înălțime), *Negresa* (are ten închis la culoare), *Părau* (pentru că este înalt), *Piftel* (e gras), *Pinguin* (umblă ca un pinguin), *Piratu'* (a avut probleme la un ochi), *Pisi* (e drăguț), *Pistri* (are pistrui), *Pitic de grădină* (este scundă), *Piticot* (mică de înălțime), *Pletosu'* (este chel), *Poncio, Ponciu* (poartă poncho), *Precipitatul* (strobește cu salivă când vorbește), *Pudelul alfa* (are părul mare și alb), *Pufulete* (e palidă), *Râmă* (este înalt), *Sarmală* (e gras), *Satanistu'* (e tatuat), *Scheletoara* (este slabă), *Skeleton* (e slab), *Schiji* (înaltă și slabă), *Scrici* (este bronzat), *Semafor* (culoarea părului), *Siminotaur* (e foarte robustă, iar prenumele ei este *Simina*), *Slăbuța* (este slabă), *Slănină* (e grasă), *Șnițal* (e frumos și îl plac fetele, de aceea îi spun că este „bun ca un șnițel”), *Spiriduș* (este iute), *Știopu'* (de la „Șchiopul” – are un defect la picior), *Stropitoarea* (strobește cu salivă când vorbește), *Struț* (din cauza felului său de a umbla), *Umflatu'* (are burta mare), *Urechilă* (are urechi mari), *Veveriță* (seamănă cu o veveriță), *Viola* (își vopsește părul violet și o cheamă Violeta), *Woody* (are nasul mare).

– atribuirea poreclelor pornind de la *particularitățile psihice* ale celor porecliți:

Acritura (din cauza comportamentului său), *Adormita* (stă tot timpul cu capul pe masă), *Agripina* (învață bine și e muncitoare), *Brânză* (este zgârcită), *Căpușa* (este pisăloagă), *Cloșca* (stă tot timpul în bancă și nu socializează), *Lupoaița* (este agresivă), *Maimuța* (își imită colegii), *Milă* (este agresiv cu animalele), *Nervoasa* (din cauza comportamentului său), *Pamela* (este agresivă), *Prințul* (merge la antrenamente doar când vrea și face doar ce vrea la școală), *Satana* (se comportă foarte urât), *Sfătoasa* (știe foarte multe), *Spuma mării* (se agită foarte tare la ore când predă), *Toci* (învață la toate materiile), *Zgrițuroaița* (este severă, dă note mici).

– porecle care accentuează *defecte de pronunțare* sau evocă expresii des întrebuințate de către poreclit:

Deșii (nu pronunță corect cuvântul „deși”), *Dumu’* (pronunță „dum” în loc de „DOOM”), *Facebuc* (nu pronunță corect numele celui mai popular site de socializare), *Patrat* (așa pronunță în loc de „pătrat”).

– porecle care au la bază *meserii sau hobby-uri* ale poreclitilor:

Acordatu’ (profesorul de muzică cântă la acordeon), *Boxeru’* (la fotbal stă în poartă și boxează mingile, este bătăios), *Drugbistu’* (îi place să taie lemne), *Englezoaica* (profesoara de engleză), *Fotbalistul* (îi place să joace fotbal), *Fotoreporteru’* (îi place să fie informat în legătură cu tot ce se întâmplă), *Messi* (îi place fotbalul și vorbește tot timpul despre jucătorul său preferat – *Messi*), *Relief* (profesoara de geografie), *Ronaldo* (îi place fotbalul).

– porecle care au la bază *denumiri ale unor animale*:

Broasca (are un defect la un ochi), *Castor* (are dinții mari), *Cățeluș* (este lingușitor), *Cocoșu’* (este încrezut), *Găinușa* (este mai puțin inteligentă), *Iepuraș* (este timidă), *Iepure* (are dinți mari), *Pekinez* (este mic de înălțime), *Pingu* (umblă ca un pinguin), *Purcel* (este gras), *Rădașcă* (de la numele său *Radu*), *Rudolf* (are nasul roșu când e frig), *Scorpionul* (este ironic), *Vulpea* (are părul roșu).

– porecle formate de la *numele unor persoane mediatizate sau ale unor personaje din basme*:

Dănilă Prepeleac (de la numele său *Dana*), *Husein* (are caracter de lider), *Neymar* (este numele unui fotbalist, celui în cauză atribuindu-i-se această poreclă deoarece îi place fotbalul), *Piți* (profesor de sport, de la *Pițurcă*).

Criterii socioculturale

– *porecle transmise din generație în generație*:

Acherman (după porecla dată tatălui), *Broască* (porecla bunicului său), *Ciontoș* (după porecla dată tatălui), *Nilă* (tatălui său i se spune *Nilucă*), *Pisi* (după porecla dată tatălui), *Toba* (porecla tatălui său, deoarece cânta la tobă), *Zardic* (poreclă preluată de la tatăl său, așa li se spune tuturor membrilor familiei).

– *persoane cu două sau mai multe porecle*:

Dj Dunca (face glume în fiecare oră), *Domnișoru’ Dunca*, *Dunky* (de la numele său – *Dunca*), *Echilateral*, *Isoscel* (profesoara de matematică), *Fast*, *Repezita*, *Speed* (de la numele ei *Repede*), *Ciucur*, *Francezul*, *Franțuzul* (profesorul de franceză are părul mai lung).

Porecele din mediul școlar – între ludic și agresivitate

Supporturi lingvistice ale ludicului și agresivității

Ludicul

Considerăm că, în orice studiu consacrat analizei porecelor, elementul ludic nu poate fi ignorat, deoarece este omniprezent. Așa cum a demonstrat și Huizinga (1949: 173–194) în monumentală sa lucrare, întreaga civilizație occidentală stă „*sub specie ludi*”: „Play cannot be denied. You can deny, if you like, nearly all abstractions: justice, beauty, truth, goodness mind, God. You can deny seriousness, but not play” (*idem*: 3).

Agresivitatea

O altă dimensiune esențială care stă, în mod cert, la baza atribuirii de porecle este agresivitatea. Aceasta este definită în literatura de specialitate ca fiind un „ansamblu de conduite ostile care se pot manifesta în plan conștient, inconștient sau fantasmatic în scopul distrugerii, degradării, constrângerii, negării sau umilirii unei persoane, unui obiect investit cu semnificație socială sau orientate spre propria persoană (autoagresivitate), cum sunt conduitele autodistructive întâlnite în unele tulburări psihice sau chiar în afara lor (suicidul rațional)” (Gorgos 1987: 110–111).

Agresivitatea poate varia de la un ton disprețuitor, ca element paraverbal, la forme verbale directe (insulta) și indirecte (bârfa)⁸. Prin prisma gradului de agresivitate, porecele ar putea fi percepute ca apelative depreciative sau ca insulte.

Etichetele atribuite cu scopul de a devaloriza pot fi interpretate ca fiind acte care amenință fața pozitivă, atât a celui poreclit, prin scăderea stimei de sine, cât și pe cea a poreclitorului, deoarece această formă de adresare nu este unanim acceptată.

Supportul sociologic al categoriilor menționate

Criterii statistice

Deoarece cadrul în care iau naștere porecele este informal, elevii se exprimă liber, dau frâu imaginației, creând astfel adevărate „*blazoane*” onomastice (Milică 2010: 2).

O analiză statistică⁹ a porecelor înregistrate în ancheta efectuată de noi în mediul școlar și clasificate după criteriile semantice se prezintă astfel:

⁸ Pentru mediul urban – Școala Gimnazială „Avram Iancu”, din localitatea Dej, iar pentru mediul rural – Școala Gimnazială Chiuiuești, respectiv Școala Gimnazială Vad.

⁹ Analiza a fost efectuată pornind de la modelul utilizat de Candrea 1895. Candrea face distincție între *porecle* și *cuvințe de ocară*. În funcție de ideea pe care o exprimă, porecele se împart, potrivit autorului, în două categorii: *individuale* și *generale*. Primele se grupează în: a) privitoare la starea fizică a individului (bătrânețea, urâțenia); b) privitoare la starea morală a individului (defecte / cusururi: prostia, moșicia, grosolănia, frica, răutatea; vicii / năravuri: beția, lăcomia, zgârcenia, risipa, trândăvia, hoinăria, neîngrijirea, necurățenia, mândria, lăudăroșenia, lingușirea, fățărnicia, limbuția, înșelăciunea, corupția; ireligiozitatea); c) privitoare la starea socială a individului (sărăcia, meserii înjositoare sau rău privite de popor). Porecele generale se referă la următoarele naționalități: țigani, evrei, greci, unguri, sași, nemți, bulgari, sârbi, armeni, ruși) (Candrea 1895, *apud* Felecan, D. 2011: 1047).

– din totalul de 100% material, porecele construite pornind de la elemente ale aspectului fizic reprezintă majoritatea, respectiv 44,5%;

– cel mai puțin folosite sunt cele alcătuite prin abreviere (2%) și cele formate pornind de la defecte de pronunțare ale porecliților sau de la expresii des întrebuințate de către aceștia (2%).

Criterii sociolingvistice

A. Analiza materialului onomastic, înregistrat în anchetă, relevă următoarele aspecte:

a. În grupul social al elevilor intervievați, sunt porecliți, în special, colegii sau personalul didactic din școală.

b. Ancheta confirmă faptul că porecele create de tinerii de la sat au un registru stilistic specific și reflectă elementele dominante din universul rural, cele mai multe dintre acestea având la bază nume de animale sau meserii, dar și forme populare ale unor cuvinte: *Bălosu'*, *Boșca*, *Broasca*, *Castor*, *Cloșca*, *Drugbistu'*, *Dubdiță*, *Gălbânare*, *Hăzănia*, *Hriba*, *Iepure*, *Păduraru'*, *Părău*, *Piftel*, *Plăcintar*, *Purcel*, *Sarmală*, *Știopu'*, *Tractoraș*, *Urechilă* etc.

În mediul urban se observă folosirea cu predilecție a porecelor care poartă amprenta culturii mediatică (*Bugs Bunny*, *Mr. Bean*, *Scooby Doo*), anglicisme (*Nigga* – termen peiorativ adresat persoanelor de culoare, *Silly*, *Speedy*), jocuri de cuvinte / rime (*Bogdan*, *cap de bostan*, *Dorina găina*, *Doru cotoru'*, *Marisa caisa*, *Pintrijăl pătrunjel*, *Răzvan bolovan*).

c. Ceea ce este specific pentru majoritatea porecelor analizate este *conținutul predominant negativ al acestora* (au ca surse defectele celor vizați sau modele din mediul animalier). O parte semnificativă, dintre porecele identificate în corpus, reflectă o tendință de dezumanizare a personalității celui poreclit. Facem referire fie la cele animaliere, fie la cele care derivă din nume de obiecte și au ca efect reificarea persoanelor și reducerea acestora la o singură trăsătură distinctivă.

d. Majoritatea porecelor persiflează o gamă diversificată de caracteristici fizice, variind de la culoarea părului, forma capului, a urechilor, defecte de vedere, vorbire, aspectul danturii, caracteristici faciale distinctive (paloare, formă, prezența pistruiilor), sau variații ale greutateii corporale (obez, uscățiv, slab), precum și dimensiunea corpului (înalt, scund). Intenția atribuirii oricărei porecle este aceea de exagerare a trăsăturilor care se doresc a fi scoase în evidență, cu scopul de a ridiculiza purtătorul de poreclă.

e. Există însă și porecle care marchează trăsături pozitive și exprimă emoție, admirație: *Albă ca Zăpada*, *Bella* (it. „frumoasă”), *Frumușelul*, *Lovy*, *Scumpy*, *Zâmbilici*.

f. Procedul obținerii porecelor prin siglări este nou și destul de puțin răspândit. Este folosit cu intenție ludică și stârnește umorul și curiozitatea, deoarece abrevierea este percepută ca un cod ascuns care trebuie descifrat.

B. Spre deosebire de porecele atribuite de către elevi colegilor, porecle care, prin modul de alcătuire, prezentat anterior, sugerează reacții ironice, sarcastice chiar,

poreclele atribuite profesorilor sunt expresia unor reacții mai curând afective; pe de altă parte, acestea din urmă constituie, uneori, o formă subtilă de manifestare a violenței, singura metodă prin care elevii pot riposta la ceea ce consideră injust, la frustrările create de un comportament al profesorului, care li se pare nedrept (intransigența, temperamentul vulcanic sau imprezizibil, inconstanța, incorectitudinea). Prin atribuirea porecelor, elevii încearcă să îi denigreze pe dascăli, să evidențieze trăsăturile negative ale acestora, să-i sfideze, să le diminueze autoritatea.

Se constată, de asemenea, că unii profesori au câte două sau mai multe porecle date de către categorii diferite de elevi. Acest lucru se datorează diversității caracterului elevilor, vârstei acestora, dar și modului în care fiecare clasă percepe un anumit profesor.

Din categoria menționată anterior putem aminti:

Acritura, Sgrypsi (comportament, nu manifestă afecțiune față de elevi), *Baba zombi, Babeta cu pălărie* (slabă și poartă pălărie), *D-na Horror, Goby* (o cheamă *Horoba Gabriela*), *Dj Dunca, Domnișoru' Dunca, Dunky* (de la numele său *Dunca*), *Don Borel, Belu* (îl cheamă *Dorel* și este profesor de sport), *Isoscel, Echilateral* (profesoara de matematică), *Fast, Repezita, Speed* (de la numele de familie *Repede*), *Curcubeu, Semafor, Viola* (culoarea părului și modul de a se îmbrăca), *Temnișera, Zgrițuroaica* (o consideră rea).

Considerații finale

A. Deși poreclele nu sunt nume oficiale, se observă că folosirea acestora devine mai frecventă decât numele atribuite prin botez.

B. Numirea nonstandard se identifică atât la adolescenții din mediul urban, cât și la adolescenții din mediul rural. Am constatat că numitorul comun îl reprezintă aceleași cauze de atribuire a porecelor (nevoia de amuzament, sancționare ludică a trăsăturilor exacerbate). Există, desigur, și diferențe sesizate cu predilecție la nivel formal. În acest sens, poreclele din mediul rural valorifică lexeme ale registrului popular și reflectă elemente centrale ale imaginarului rustic (multe dintre acestea derivând de la nume de animale sau ocupații), în timp ce poreclele din mediul urban tind să conțină anglicisme, formule poetice, jocuri de cuvinte și elemente de argou, neologisme conectate cu noile tehnologii.

C. Cercetarea noastră confirmă rezultatele unor studii din literatura de specialitate (vezi, între altele, Morgan *et al.* 1979), conform cărora au fost identificate, ca principale surse ale porecelor în rândul copiilor, înfățișarea fizică distinctivă și trăsături ale personalității adolescente. De asemenea, rezultatele acestui studiu se alătură concluziilor formulate de Morgan referitoare la originea porecelor date copiilor:

They show children's nicknames to originate either from internal formulation (based upon a feature of the language itself, such as rhyming with a given name) or from external formulation (taking as its referents such as extralinguistic variables as physical, behavioural, or intellectual qualities, such as memorable events, traditions, or cultural stereotypes) (Morgan *et al.*, *apud* Holland: 261).

D. În urma analizei răspunsurilor obținute în ancheta de teren, am constatat că porecele prezentate sunt percepute de majoritatea elevilor ca având un caracter ludic și nu jignitor, agresiv. Astfel, exploatând orice anomalie, ei creează porecle pentru cei din jurul lor, în principal cu scopul de a se distra. Rezultatele studiului confirmă faptul că, în mediul școlar, porecele sunt percepute în primul rând ca o sursă de amuzament. Considerăm că este o explicație plauzibilă și deloc surprinzătoare pentru că preadolescența este încă marcată de universul ludic al copilăriei.

E. S-a constatat, de asemenea, că o altă funcție importantă îndeplinită de porecle în comunitatea elevilor, în afară de cele citate mai sus, este aceea de *a asigura coeziunea grupului*; în cazul în care acestea sunt acceptate de către purtătorii lor, *embelele onomastice*¹⁰ sunt privite ca o formă de integrare socială în cadrul grupului sau ca elemente-reper în lumea copilăriei pentru facilitarea integrării în comunitatea școlară. Dacă pentru unii elevi porecla este o formă de jignire, pentru alții este o modalitate de integrare, de apartenență la grup, de afirmare. Cei care sunt porecliți sunt de fapt în centrul atenției. În funcție de porecla primită, aceștia pot fi percepuți pozitiv, ceea ce are ca efect creșterea stimei de sine conferită de către anturaj, sau negativ, determinând izolarea și, implicit, refuzul lor de a se integra în grup, de a coopera (mergând până la autoexcluderea din grup, marginalizarea sau chiar stigmatizarea și, implicit, scăderea stimei de sine).

F. Categoria de porecle create cu intenții prietenoase, prin utilizarea hipocoristicelor și jocurile de cuvinte interne, bazate pe rime, aliterații, repetiții, contaminări fonetice, siglări, derivarea cu sufixe diminutive sau augmentative sunt menite, uneori, să menajeze „fața pozitivă sau negativă” a celui vizat, constituind o expresie a comportamentului politicos al colocutorilor: „A fi politicos înseamnă a încerca să salvezi fața¹¹ celuiilalt”.

G. Fața pozitivă este amenințată atunci când poreclitul nu își dorește și nici nu își acceptă porecla; în aceste condiții, se schimbă raporturile de putere: fața pozitivă și fața negativă sunt reconsiderate.

Uneori porecele sunt percepute ca ofense, nefiind acceptate. Chiar dacă nu sunt acceptate de cel căruia i se adresează, porecele devin ca o carte de identitate a celui vizat, în virtutea argumentului că „poreclirea este adesea un exercițiu de putere și autoritate: cineva are autoritatea de a inventa un nume pentru altcineva și puterea de a-l impune” (Adams 2008: 207). Atribuirea de porecle, în general, poate fi relaționată cu asimetriile în relațiile de putere (celor mai puțin puternici li se atribuie porecle).

H. Se știe că, de obicei, porecele sunt atribuite fără a ține seama de acordul sau

¹⁰ <http://www.diacronia.ro/ro/indexing/details/B4/pdf/04>

¹¹ Termenul a fost introdus de Brown și Levinson. *Față* este „unul dintre conceptele-cheie în analiza politeții lingvistice, definite drept „comportament strategic – deci intențional – al indivizilor, urmărind satisfacerea exigențelor legate de imaginea lor publică în scopul menținerii sau al restabilirii echilibrului interacțional și a unei atmosfere de cooperare, în cursul proceselor comunicative” (Ionescu-Ruxăndoiu 2003: 76).

dezacordul celor porecliți, având în vedere faptul că, în denotația personală a elevilor, apar cu precădere formule negative cu funcție apelativă. Deși porecele din mediul școlar pot fi percepute, în general, ca un indicator al fenomenului de intimidare, ca o formă de violență verbală, totuși rezultatele studiului nostru demonstrează faptul că dimensiunea ludică prevalează. Porecele negative sunt atribuite, în general, persoanelor indezirabile, sensibile, cărora nu le place să fie ironizate, în timp ce porecele pozitive sunt atribuite persoanelor carismatice.

I. În cursul cercetării, am observat faptul că unii elevi își atribuie singuri porecele, aceștia fiind foarte mândri să fie apelați astfel (*Biju*, provenit din fr. „bijoux” – „bijuterii”, care în subsidiar are conotații sexuale), alții le primesc fără a fi prea entuziasmați.

În concluzie, cercetarea noastră se alătură celorlalte studii axate pe analiza porecelor în domeniul școlar (Klerk și Bosch 1996; Crozier 2004; Felecan O. 2015) și confirmă că intențiile de atribuire a porecelor în cercetările asupra adolescenților au fost în mod predominant relaționate cu nevoia de a se amuza și doar o mică parte dintre ele au fost considerate a fi de natură sarcastică sau critică.

Bibliografie

- Adams, Michael. 2008. Nicknames, Interpellation, and Dubya's Theory of the State. *Names* 56 (4): 206–220.
- Buss, A. H. 1961. *The Psychology of Aggression*. New York: Wiley.
- Candrea, Ion-Aureliu. 1895. *Porecele la români*. București: Editura Librăriei Socecu & Comp.
- Crozier, Ray. 2004. Recollections of Schoolteachers' Nicknames. *Names* 52 (2): 83–99.
- DEX. 2000. *Dicționarul Explicativ al limbii române*. București: Editura Univers Enciclopedic.
- Felecan, Daiana. 2014. Pragmatica actului de numire personală neconvențională. În *Pragmatica numelui și a numirii neconvenționale: de la paradigme teoretice la practici discursive*, 54–67. Cluj-Napoca: Editura Mega; Editura Argonaut.
- Felecan, Oliviu. 2012. Observații referitoare la unele supranume colective din nord-vestul României. <http://www.diacronia.ro/en/indexing/details/V935/pdf> (accesat în 10 iulie 2015).
- Felecan, Oliviu. 2015. Porecle date de elevi / studenți profesoralor. O perspectivă sociolingvistică. <http://www.diacronia.ro/ro/indexing/details/V444/pdf> (accesat în 25 iulie 2015).
- Florea, Marius. 2006. Tipuri de agresivitate și cauzalitate multiplă. http://www.humanistica.ro/anuare/2006/ANUAR_2006_humanistica/art05Florea.pdf (accesat în 12 septembrie 2015).
- Florea, Marius. 2009. Insulele – forme de manifestare a agresivității verbale directe. *Studii și cercetări din domeniul științelor socio-umane* 18. Cluj-Napoca: Editura Argonaut.
- Gorgos, C. 1987. *Dicționar enciclopedic de psihiatrie*. București: Editura Medicală.
- Holland, Theodore J. Jr. 1990. The Many Faces of Nicknames. *Names* 38 (4): 255–272.
- Huizinga, Johan. 1949. *Homo ludens. A Study of the Play-Element in Culture*. London, Boston and Henly: Routledge & Kegan Paul.
- Ionescu Pérez, P.C. 2007. Concepte, metodologie și terminologie în antroponomia romanică. În *Limba română, limbă romanică*, S. Reinheimer Ripeanu și I. Vintilă Rădulescu (coord.), 215–230. București: Editura Academiei Române.

- Ionescu-Ruxândoiu, Liliana. 2003. *Limba și comunicare. Elemente de pragmatică lingvistică*. București: Editura All Educational.
- Klerk, Vivian and Barbara Bosch. 1996. Nicknames as Sexrole Stereotypes. *Sex Roles* 35: 525–541.
- Manu Magda, Margareta. Pragmatică și antroponimie (considerații teoretice referitoare la sistemul apelativelor în limba română actuală). http://onomasticafelecan.ro/iconn1/proceedings/3_1_03_Manu_Magda_Margareta_ICONN_2011.pdf (accesat în 22 august 2015).
- Milică, Ioan. 2010. Metafore animaliere în presa sportivă actuală. *Limba română*, nr. 5–6, anul XX, <http://www.limbaromana.md/index.php?go=articole&printversion=1&n=966> (accesat în 28 iulie 2015).
- Milică, Ioan. 2013. Embleme onomastice. <http://www.diacronia.ro/ro/indexing/details/B4/pdf/04> (accesat în 11 iulie 2015).
- Morgan, Jane, Christopher O’Neill, Rom Harre. 1979. *Their Origins and Social Consequences. Nicknames*. Boston: Routledge and Kegan Paul.
- Ouerdia, Yermèche. 2002. Le sobriquet algérien: une pratique langagière et sociale. *Revue algérienne d’anthropologie et de sciences sociales Insaniyat* 17–18: 97–110. <http://insaniyat.revues.org/8497> (accesat în 28 august 2015).
- Stoichițoiu-Ichim, Adriana. 2001. *Vocabularul limbii române actuale. Dinamică, influențe, creativitate*. București: Editura All.
- Zăbavă, Camelia. 2011. Caractéristiques de la dénomination personnelle dans la commune Malovăț du département de Mehedinți. <http://www.diacronia.ro/ro/indexing/details/A3839/pdf> (accesat în 21 august 2015).